

Združenie sudcov Slovenska
Štúrova 29, 041 78 Košice
IČO: 31932169

Lucia Žitňanská
podpredsedníčka vlády
a ministerka spravodlivosti
Slovenskej republiky
Bratislava

Košice 3.7.2017

**Vec: Podnet na riešenie nedostatkov personálnej poddimenzovanosti justičných
čakateľov**

Vážená pani podpredsedníčka vlády a ministerka spravodlivosti,

na základe rozhodnutia Celorepublikovej rady ZSS zo dňa 6.6.2017 **dovoľujem si Vám zaslať podnet** našej stavovskej organizácie na prioritné riešenie poddimenzovaného stavu justičných čakateľov v záujme odstránenia nedostatkov ľudských zdrojov a požadovanej vysoko odbornej prípravy na výkon sudcovskej funkcie, ako to uvádza správa Európskej komisie zo dňa 10.4.2017 – COM(2017)167-final.

Celorepubliková rada Združenia sudcov Slovenska negatívne vníma skutočnosť neprimerane nízkeho počtu justičných čakateľov v rezorte spravodlivosti (16 justičných

čakateľov), čo reálne neumožňuje (bráni) zabezpečeniu vysoko kvalitnej a včasnej prípravy potrebného počtu kandidátov na zodpovedný výkon sudcovského povolania, **výmenou** odchádzajúcej generácie sudcov (v najbližších piatich rokoch viac ako **300 sudcov** dosiahne vek nad 65 rokov) a súčasne doplnením (podľa údajov o prehľade počtu sudcov) **neobsadených 148 sudcovských miest**.

Navrhujeme preto okamžité riešenie neakceptovateľnej personálnej poddimenzovanosti početného stavu justičných čakateľov, keďže **výlučne čakatelia vykonávajú odbornú prípravu na výkon funkcie sudcu** (§ 148 zák. č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich v platnom znení).

Podotýkame, že vyšší súdni úradníci (VSÚ) sú v štátnozamestnaneckom pomere na základe ústavnej úpravy čl. 142 ods. 2 (zamestnanec súdu poverený sudcom), takže sú oprávnení na vykonávanie úkonov v zmysle zák. č. 549/2003 Z. z. v platnom znení, ktorého účelom ale nie je ich príprava na výkon sudcovského povolania a vôbec sa nezabezpečuje, na rozdiel od čakateľov realizácia ich činnosti na všetkých úsekoch výkonu súdnictva (čo je v súlade so zákonom).

Súčasný stav nerešpektuje požiadavku ústavodarcu (dôvodová správa k novele ústavy v roku 2001 – **bod 84**) o úprave predpokladov pre výber vhodných uchádzačov na funkciu sudcu a to „**na báze predchádzajúcej dlhodobejšej odbornej prípravy**“.

Korešponduje to s právne relevantným medzinárodným dokumentom (Európska charta štatútu sudcov – rok 1998), o ktorom ústavodarca v roku 2001 uviedol, že „... v súlade aj s týmto dokumentom Ústava SR v čl. 141 zakotvuje princíp nezávislosti súdnej moci“ (**bod 78** dôvodovej správy).

Uvedená charta v čl. 2 (výber, prijímanie a počiatočná odborná príprava) upravuje aj nasledovné „... justičných čakateľov musí vyberať a prijímať nezávislý orgán alebo komisia ... **s cieľom zaručiť schopnosť kandidátov vykonávať povinnosti vyplývajúce zo sudcovskej funkcie** (schopnosť samostatne riešiť prípady, ktoré sa dostávajú pred sudcov, prejaviť nezávislosť pri výkone sudcovskej funkcie, schopnosť na praktické uplatňovanie aplikácie práva a že správanie čakateľov po ustanovení do funkcie bude založené na rešpektovaní ľudskej dôstojnosti), preto treba kandidátov vybraných na vykonanie sudcovskej funkcie **pripraviť na ich úlohu prostredníctvom primeraného vzdelávania, ktoré musí financovať štát**“.

Obsahovo zhodne výber sudcov upravujú aj ďalšie medzinárodné odporúčania (**Odporúčanie CM/Rec (2010)12**), kde je o.i. uvedené „takéto rozhodnutia majú byť založené na kvalite uchádzačov so zreteľom na ich kvalifikáciu, schopnosti a spôsobilosť, ktorú si vyžaduje rozhodovanie vo veciach na základe aplikácie práva pri rešpektovaní ľudskej dôstojnosti“ (bod 44) a **Benátska komisia** (Odporúčanie z marca 2010), kde je uvedené o.i. „uviedli do platnosti kritériá s cieľom zabezpečiť, aby výber ... sudcov boli opodstatnené vzhľadom na kvalifikáciu, bezúhonnosť, odbornosť a efektivitu...“, ktoré **majú právnu relevanciu** v zmysle čl. 1 ods.2 ústavy (**PL ÚS 27/2015**).

Ústavný súd k právnemu postaveniu justičných čakateľov uviedol aj to, že otázka odbornej a inej prípravy uchádzačov na sudcovskú funkciu a jeho výber patrí v zásade do výhradnej sféry zákonodarcu a ústavný súd nemá právomoc hodnotiť vhodnosť alebo nevhodnosť zavedenie zákonodarcom zvoleného modelu, keďže príprava na miesto sudcu je vecou zákonodarcu. Zdôraznil, že k zrušeniu inštitútu justičných čakateľov došlo preto, aby sa justiční čakatelia nemohli vyhnúť výberovému konaniu na miesto sudcu (**PL ÚS 102/2011**).

Po rozhodnutí ústavného súdu zákonodarcu **zakotvil inštitút justičného čakateľa** s jednoznačným účelom zabezpečiť náležitú odbornú prípravu na výkon sudcovskej funkcie.

Ide o model zvolený zákonodarcom, ktorý je v jeho výlučnej kompetencii, takže **výkonná moc má povinnosť zabezpečiť efektívne plnenie zákonodarcom stanoveného modelu odbornej prípravy** uchádzačov na sudcovskú funkciu. Zákonná úprava zároveň zabezpečuje transparentnosť procesu získavania funkcie sudcu, lebo justiční čakatelia sa už nemôžu vyhnúť výberovému konaniu na miesto sudcu, čím sa zabezpečuje legitímne očakávanie verejného záujmu na transparentnosti kreovania funkcie sudcu (prevládajúci verejný záujem), **t.j. odpadol legitímny dôvod na zrušenie inštitútu justičného čakateľa**.

K obnoveniu inštitútu justičných čakateľov došlo s účinnosťou **od 1.1.2015** **zákonom č. 322/2014 Z. z.**, na základe ktorého minister spravodlivosti k 1.1.2015 rozhodol o vytvorení 16-tich čakateľských miest. Od tohto obdobia nedošlo k navýšeniu uvedeného počtu 16-tich čakateľov.

Pretrvávanie nepriaznivého stavu vyplýva aj z aktuálnej správy Európskej komisie o stave našej justície (**SWD(2017)90 final z 22.2.2017**), v ktorej sa konštatuje skutočnosť, že priemerný čas potrebný na vyriešenie prípadu je jedným z najdlhších v krajinách Európskej únie.

Z ďalšej správy Európskej komisie (ktorá sa týka porovnávacieho prehľadu EÚ v oblasti justície - **z 10.4.2017 – COM(2017)167 final**) vyplýva, že nezávislé a efektívne súdnictvo má významnú ekonomickú hodnotu, keďže vytvára zdravú investičnú klímu potrebnú pre oživenie ekonomiky, pričom základnými parametrami účinného justičného systému sú efektívnosť, kvalita a nezávislosť.

Podľa názoru Európskej komisie (EK) účinné justičné systémy si vyžadujú nielen včasné, ale aj vysoko kvalitné rozhodnutia, keďže kvalita je základným faktorom ovplyvňujúcim dôveru občanov a podnikov v justičný systém. **Medzi parametre, ktoré sú všeobecne uznávané ako dôležité pre zlepšenie kvality súdnictva bola zahrnutá kategória -primerané materiálne a ľudské zdroje.**

V rámci uvedených zdrojov (bod 3.2.2 správy EK) je konštatované, že na dobré fungovanie justičného systému sú potrebné primerané zdroje, priaznivé podmienky na súdoch a pracovníci s vhodnou kvalifikáciou. **Bez dostatočného počtu pracovníkov s potrebnou kvalifikáciou, zručnosťami a prístupom k priebežnej odbornej príprave je ohrozená kvalita konaní a rozhodnutí.**

V oblasti ľudských zdrojov (časť týkajúca sa kvality justičných systémov) komisia uvádza, že pre kvalitu justičného systému sú zásadné primerané ľudské zdroje (v počte sudcov na 100 tis. obyvateľov sme **na 10. mieste** – okolo 25 sudcov na 100 tis. obyvateľov). V rámci ľudských zdrojov posudzovala aj **otázku odbornej prípravy**, kde konštatovala, že **odborná justičná príprava je dôležitá** aj preto, že prispieva aj ku kvalite súdnych rozhodnutí a justičných služieb poskytovaných občanom. V rámci povinnej odbornej prípravy sudcov Slovensku patrí **23 pozícia** (nízka úroveň všeobecnej odbornej prípravy na pracovisku a úvodnej odbornej prípravy – graf 39).

V záveroch konštatuje o. i. „...keďže justičné systémy zaručujú presadzovanie práv, veritelia budú s väčšou pravdepodobnosťou poskytovať úvery, podniky to bude odradzovať od špekulácií, transakčné náklady sa znížia a inovatívne podniky budú s väčšou pravdepodobnosťou investovať. Tento pozitívny vplyv potvrdzujú aj prieskumy MMF, Európskej centrálnej banky, OECD, Svetového ekonomického fóra a Svetovej banky“.

Podľa Európskej komisie **efektívnosť v konaní** sa skúma vo všeobecných oblastiach, pričom ukazovatele súvisiace s efektívnosťou sú **dĺžka konaní** (čas rozsúdenia), miera vyriešenia prípadov a počet prebiehajúcich konaní. V dĺžke konaní (na Slovensku od 400 do 500 dní) patrí naša republika na **22. miesto** v krajinách EÚ (konanie zahŕňa všetky stupne súdov), aj keď vyrieši viac prípadov, než bolo predložených nových vecí (**8. miesto** v krajinách EÚ) a v počte prebiehajúcich konaní (občianskoprávne a obchodnoprávne spory) je na **20. mieste**, takže počet prebiehajúcich konaní je naďalej vysoký.

Je jednoznačne zrejmé, že bez dlhodobej odbornej prípravy justičných čakatel'ov (teoretické a praktické vzdelávanie), ktoré sa realizuje na všetkých úsekoch výkonu súdnictva pridelením školiteľa (sudcu) čakatel'ovi z príslušného súdu **sa nezaručuje požadovaná výrazne vysoká úroveň** celkovej odbornej i morálnej prípravy na výkon náročného sudcovského povolania, ktorým sa dá reálne zabezpečiť pre občana spravodlivé a včasné konanie kvalitným rozhodovaním, na ktoré má ústavou garantované právo.

Súčasná situácia je nevyhovujúca (alarmujúca) lebo reálne zapríčiňuje, že vo výberových konaniach sú spravidla uchádzači, ktorí sa všestranne nemôžu pripraviť na výkon sudcovského povolania a kvalita ich prípravy (často individuálna príprava), ako to preukazujú i poznatky z výberových konaní, je prevažne nedostačujúca, lebo nedosahuje vysoký stupeň odbornej erudovanosti kandidáta na výkon ústavnej funkcie.

Dávame podnet na správne a reálne riešenie urýchlenou realizáciou (od septembra roku 2017) **zmeny statusu VSÚ na status justičného čakatel'a na základe výberových konaní** (v súčasnosti je v rezorte 1078 vyšších súdnych úradníkov).

V rámci týchto konaní je jednoznačne možné vybrať vhodných uchádzačov, keďže ich doterajšia pracovná činnosť v justícii zabezpečuje objektívne hodnotenie ich osoby nielen z hľadiska kvality aplikácie práva, ale aj dodržiavanie pracovnej disciplíny, úrovne personálnych vzťahov a celkového správania sa uchádzača.

Je samozrejmé, že aj iným právnikom (z mimo justičného prostredia) sa má umožniť účasť na týchto výberových konaniach.

Pri vyšších súdnych úradníkoch je zároveň spravidla možné využiť inštitút skrátenia prípravnej praxe (§ 148 ods. 6 zák. č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich), pričom zmena statusu na justičných čakateľov nevyžaduje navýšenie finančných prostriedkov.

Zdôrazňujeme, že pri súčasnej situácii neobsadenosti 148 sudcovských miest a prirodzenej generačnej výmeny sudcov (300 sudcov nad 65 rokov veku dosiahne v priebehu piatich rokov) **sa dôsledne zabezpečí kvalitná výmena** uchádzačov na funkciu sudcov výlučne prioritným a urýchlenným výrazným zvýšením počtu justičných čakateľov (orientačne na 400 čakateľov) a tým aj zabezpečením požadovanej odbornej prípravy na ústavnú funkciu.

Navrhovaným riešením výkonná moc splní záväzný model zakotvený zákonodarcom na realizáciu požadovanej vysokej odbornej i morálnej prípravy justičných čakateľov ich dlhodobou prípravou so zámerom zaručiť schopnosť vykonávať všetky povinnosti vyplývajúce zo sudcovskej funkcie.

Vyslovujeme presvedčenie, že sa zodpovedne prihliadne na nedostatky v oblasti ľudských zdrojov a zásadnú potrebu odbornej prípravy v justícii na ktorú oprávnené poukazujú experti Európskej komisie a súčasne i na záväzné zámery (účel) ústavodarcu, ako aj právne relevantných medzinárodných dokumentov a to urýchlenným konaním vytvoriť reálne podmienky pre zvýšene efektivity súdnictva i úrovne vymožitelnosti práva, **ak sa má splniť vládny program v oblasti justície.**

JUDr. Juraj Sopoliga
prezident ZSS

Na vedomie: Podnet zasielaný ministrovi financií SR na prípravu rozpočtu súdnictva